

De OCMW-barometer brengt de hulp- en dienstverlening in kaart

De Vlaamse OCMW's bieden hun cliënten een erg breed en divers palet aan dienst- en hulpverlening aan. Het aanbod is ook voortdurend in beweging: economische en maatschappelijke ontwikkelingen resulteren in steeds nieuwe doelgroepen en aandachtspunten. Omdat er geen gemeenschappelijk registratiesysteem bestaat, is het niet eenvoudig een duidelijk beeld te schetsen van de inspanningen die Vlaamse OCMW's met eigen middelen doen om de inwoners een menswaardig bestaan te garanderen. Daar moet de OCMW-barometer verandering in brengen.

TEKST ROEL VERLINDEN BEELD STEFAN DEWICKERE

De OCMW's staan in voor de toekenning van tal van door andere overheden gefinancierde en gereguleerde steunvormen (leefloon, equivalent leefloon, installatiepremies enzovoort). Daarnaast verlenen ze zelf allerlei diensten, inspelend op lokale problemen en gefinancierd met eigen middelen.

Het is haast onmogelijk te bepalen wat OCMW's precies doen, voor wie ze dat doen en over hoeveel (geld en cliënten) het precies gaat. Er bestaat immers geen gemeenschappelijk registratiesysteem voor alle OCMW's. Als gevolg daarvan registreert niet elk OCMW op dezelfde manier welke hulp- en dienstverlening

het precies toekent. Dat maakt het moeilijk een overzicht te krijgen.

Om hier een antwoord op te bieden maakte de VVSG de OCMW-barometer op. Bedoeling is de eigen inspanningen van OCMW's beter in kaart te brengen en tegelijk de OCMW's een instrument te bieden waarmee ze de eigen inspanningen kunnen vergelijken met die van OCMW's uit gelijkaardige steden en gemeenten. In samenwerking met een stuurgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van OCMW's, werd een instrument om gegevens te verzamelen ontwikkeld en uitgetest. De doelstelling is een jaarlijkse enquête bij alle OCMW's, met een instrument dat voldoende flexibel is zodat elk OCMW er zijn bestaande registratiegegevens in kwijt kan. Door de jaarlijkse frequentie worden evoluties doorheen de tijd zichtbaar. Voor de

sector zijn de resultaten relevant omdat ze het belang en de omvang van de OCMW-dienstverlening duidelijk maken. OCMW's die meewerken aan de enquête krijgen bovendien een benchmark ter beschikking die hen toelaat de eigen hulp- en dienstverlening te positioneren ten aanzien van gelijkaardige OCMW's.

Tijdens de eerste informatieronde, die in 2011 werd georganiseerd, werden gegevens opgevraagd over de jaren 2008, 2009 en 2010. De enquête zelf viel uiteen in twee grote blokken.

In het eerste deel werden cijfers verzameld over de niet-gesubsidieerde aanvullende financiële steun die OCMW's toekennen aan cliënten. Daarbij werd een onderscheid gemaakt tussen tal van steunvormen, ondergebracht in enkele ruimere clusters: wonen, gezondheidskosten, onderwijs en opleiding, maatschappelijke participatie en een restgroep. Door te werken met overkoepelende clusters en een restgroep konden ook OCMW's die over minder gedetailleerde registratiegegevens beschikken, toch hun gegevens in de invulfiche kwijt. In dit eerste deel werd enkel gevraagd naar bedragen (in euro), om de omvang van die niet-gesubsidieerde financiële steun in kaart te kunnen brengen.

Het tweede luik legde de focus op de algemene, niet-financiële dienstverlening: dienstverlening gericht op wonen (bv. noodopvang en hulp bij uithuiszettingen), werkgelegenheid, allerlei voorochotten en diensten in het kader van thuiszorg.

Respons

In totaal vulden 98 van de 308 Vlaamse OCMW's de invulfiche in. Die 98 OCMW's vertegenwoordigen net iets meer dan 45% van de Vlaamse bevolking en zelfs 65% van de RMI-gerechtigden in Vlaanderen. De gemiddeld grotere respons van steden, waaronder Antwerpen en Gent, verklaart waarom één derde van het aantal OCMW's voor bijna twee derde van de RMI-gerechtigden instaat.

Er bleken grosso modo twee redenen te zijn waarom OCMW's niet meewerkten: ofwel vonden ze het te veel werk de vragenlijst in te vullen, ofwel beschikten ze niet over de nodige registratiegegevens. De eerste hinderpaal hopen we in een volgende enquête grotendeels te verhelpen omdat vanaf nu steeds de gegevens voor één kalenderjaar worden opgevraagd, waar we in de eerste bevraging peilden naar de drie voorgaande jaren. Verder hopen we dat een project als de OCMW-barometer en de daarbij horende mogelijkheid tot benchmarking OCMW's kan overtuigen van het be-

Een correcte registratie en exploitatie van alle gegevens over verstrekte hulp levert OCMW's broodnodige beleidsinformatie. Bovendien kunnen de verzamelde gegevens het belang van de sector ten aanzien van de overige belanghebbenden beter in de verf zetten.

lang van een accuraat en gebruiksvriendelijk registratiesysteem voor de eigen dienstverlening. Een correcte registratie en exploitatie van die gegevens levert de organisatie immers broodnodige beleidsinformatie. Bovendien kunnen de verzamelde gegevens het belang van de sector ten aanzien van de overige belanghebbenden beter in de verf zetten.

Tot slot merken we op dat resultaten van de OCMW-barometer hoogstwaarschijnlijk een onderschatting van de realiteit inhouden. Meerdere OCMW's gaven immers te kennen dat ze niet al de uitgekeerde steun konden rapporteren, doordat die onvolledig geregistreerd wordt.

Resultaten

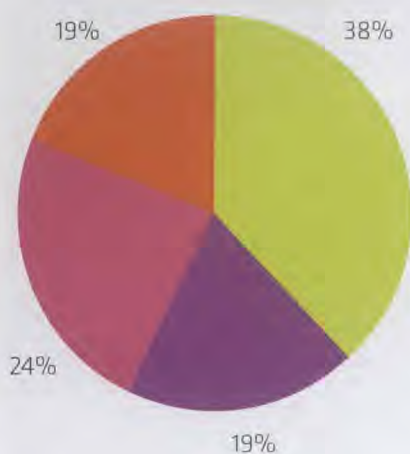
Voor de verwerking van de gegevens en het opmaken van de benchmark werd gebruik gemaakt van de clustering van gemeenten volgens de Dexia-typologie. Daardoor kunnen OCMW's van gemeenten met een gelijkaardig socio-economisch profiel zich met elkaar vergelijken en kunnen de clusters onderling vergeleken worden.

Om een idee te krijgen van het totaal aan aanvullende financiële steun die de Vlaamse OCMW's uitkeren werd een extrapolatie op basis van de ingestuurde gegevens gemaakt. Voor deze extrapolatie namen we het aantal RMI-gerechtigden als referentie. Op deze manier ramen we het totaal van de niet-gesubsidieerde aanvullende steun in Vlaanderen voor 2010 op 57,5 miljoen euro. Ter vergelijking: de leeflonen worden gedragen door de OCMW's en de federale overheid; het aandeel van de Vlaamse OCMW's bedraagt ongeveer 59,3 miljoen, een bedrag van dezelfde

grootteorde. In vergelijking met 2009 betekende dit een stijging met 1,2% en tegenover 2008 zelfs een stijging met 3,6%. Aangezien ook het aantal leeflonen van 2008 tot 2010 significant is toegenomen en dus ook het aandeel dat de OCMW's daarvan financieren, kunnen we stellen dat de OCMW's behoorlijke inspanningen moeten leveren als gevolg van de slechtere economische situatie. Het diagram in figuur 1 toont de verhouding tussen de aanvullende steun en het aandeel van de OCMW's in de leeflonen (samen 38% van het totaal), het door de POD Maatschappelijke Integratie gesubsidieerde aandeel in de leeflonen en de door de POD betaalde equivalent leeflonen (voor bepaalde categorieën van vreemdelingen), voor het jaar 2010. Hoewel niet alle federale steunmaatregelen, bijvoorbeeld energiefondsen of tussenkomsten in huurwaarborgen, werden meegerekend, valt het op dat de OCMW's hier een cruciale rol spelen.

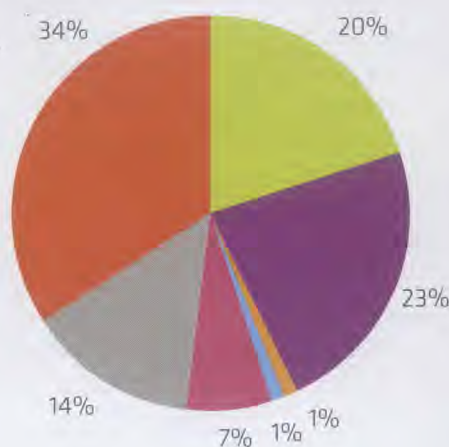
We gingen ook na waarvoor OCMW's zoal financiële steun aan cliënten geven. Daarbij valt op dat de tenlastename van

1. Grootte van de aanvullende steun t.o.v. het leefloon en het equivalent leefloon

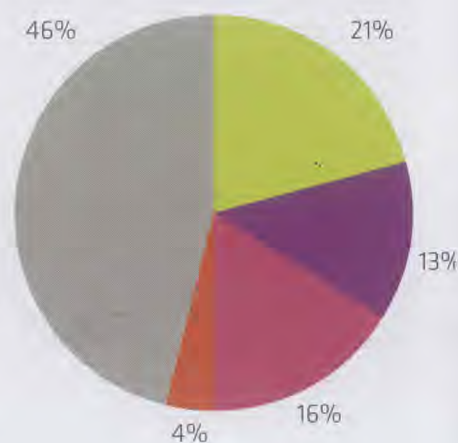
- Subsidie POD Leefloon
- Aandeel OCMW's in Leefloon
- Totaal equivalent leefloon
- Aanvullende steun door de OCMW's

2. Verdeling aanvullende steun

- Wonen
- Gezondheidskosten
- Onderwijs en opleiding
- Maatschappelijke participatie
- Overig
- Niet gespecificeerd
- Kosten opvang ouderen in WZC

3. Gezondheidskosten

- Tenlastename hospitalisatiekosten
- Tenlastename kosten voor medische behandelingen (buiten hospitaal)
- Tenlastename farmaceutische kosten
- Tenlastename bijdragen
- Niet gespecificeerd medische en zorgkosten

→ kosten voor de opvang van ouderen in een woonzorgcentrum bijna één derde van de aanvullende steun uitmaakt. Daarna vinden we allerlei steunvormen in verband met wonen en gezondheidskosten. De groep 'wonen' omvat in de eerste plaats tegemoetkomingen in de huur en energiekosten. Bij gezondheidskosten gaat het vooral om de tenlastename van hospitalisatiekosten en farmaceutische kosten, al kon 46% van de gezondheidskosten niet gespecificeerd worden.

Terwijl de opvang van ouderen in een WZC een grote hap uit het OCMW-budget neemt, blijkt dit voor de opvang van kinderen, mensen met een handicap en daklozen veel minder het geval te zijn. We peilden ook naar het aantal mensen dat op jaarbasis een of andere vorm van aanvullende financiële steun krijgt van het OCMW. Gemiddeld doen in Vlaanderen 8,7 mensen per 1000 inwoners een

beroep op deze aanvullende steun. Er zijn op dat vlak echter grote verschillen naar gelang van het socio-economisch profiel van de gemeenten. De

nanciële steun krijgen, ontvangen niet noodzakelijk ook een leefloon of equivalent leefloon. Beide groepen overlappen deels, maar zeker niet volledig.

“ De aanvullende steun die OCMW's uitkeren, bedroeg in 2010 ongeveer 57,5 miljoen euro. Dit is nagenoeg evenveel als het bedrag dat de OCMW's uittrekken voor de leeflonen.

grootste uitschieters zijn de grote steden (tot 22 cliënten op 1000 inwoners) en de middelgrote en regionale steden (respectievelijk 13 en 16 op 1000 inwoners), maar ook de kustgemeenten (18 op 1000 inwoners). In kleinere gemeenten, agglomeratiegemeenten en agrarische gemeenten ligt dit aantal een heel stuk lager (van 3 tot 9 cliënten per 1000 inwoners). Cliënten die aanvullende fi-

Behalve de financiële steun beschikken OCMW's over een breed palet aan niet-financiële hulpverlening betreffende wonen, tewerkstelling, thuiszorg enzovoort. We brachten onder meer in kaart bij hoeveel dreigende uithuiszettingen de OCMW's actie ondernemen (in meer dan 95% van de gemelde dossiers), noteerden de beschikbare noodopvang in

een shelter en het aantal cliënten dat hierin wordt opgevangen et cetera. Wat betreft het aantal cliënten dat werd opgenomen in een traject gericht op socio-professionele inschakeling, vallen opnieuw de significant hogere cijfers voor de middelgrote en grote steden op (6,5 tot 7,8 cliënten per 1000 inwoners, tegenover een Vlaams gemiddelde van 2,2 per duizend inwoners). Onder de thuiszorgdiensten zijn de schoonmaakhulp en de maaltijddiensten de meest voorkomende. Opvallend hierbij is dat in de kleinere en agrarische gemeenten meer cliënten gebruik schijnen te maken van deze diensten dan in de middelgrote en grote steden.

Benchmark

Elk OCMW dat aan de OCMW-barometer meewerkte, ontving eind 2011 een gepersonaliseerde benchmark. Daarmee kan het de eigen gegevens vergelijken met het gemiddelde van het cluster waartoe het behoort, of verschillende clusters met elkaar vergelijken. Om een en ander helder te presenteren werden de gegevens telkens weergegeven per 1000 inwoners. We hopen dat dit relevante beleidsinformatie kan leveren voor elk OCMW. OCMW's die niet meewerkten aan de OCMW-barometer, kunnen de resultaten tot op het niveau van de Dexia-clusters opvragen bij de VVSG.

OCMW-barometer in 2012

In 2011 werden de cijfers opgevraagd voor 2008, 2009 en 2010, om meteen wat evoluties te kunnen inventariseren. Dit voorjaar volgt er een nieuwe enquête, maar deze keer uiteraard enkel over 2011. De tijd die OCMW's nodig hebben om ze in te vullen, vermindert dus aanzienlijk. Elk Vlaams OCMW zal opnieuw een invulfiche en een uitnodiging om deel te nemen aan de OCMW-barometer ontvangen. We hopen van harte op een grote respons van zoveel mogelijk OCMW's. ■

Roel Verlinden is VVSG-stafmedewerker vorming sociaal beleid

advertentie

DOE LIEVER IETS ZINVOLLS, NEEM EEN KOFFIEPAUZE PURO
Fairtrade Coffee

U weet het vast: een koffiepauze is onmisbaar voor het welzijn van uw collega's. Vandaag, met Puro Fairtrade Coffee, worden koffiepauzes nóg zinvoller. Als u kiest voor Puro koffieautomaten, engageert u zich om, kopje per kopje, bij te dragen tot het verbeteren van de werkomstandigheden van de koffieproducenten in het Zuiden en meteen ook het tropisch regenwoud te beschermen tegen ontbossing.

INFO: 0800/44 0 88
www.zinvollepaauze.be

FAIRTRADE
MAX HAVELAAR